

Úvodník

Nemůžu si pomoci, ale celá tahle situace mi mnohokrát připomněla termín „*komfortní zóna*“. Komfortní proto, že je to místo, kde je nám dobře, všechno známe, všechno je nám jasné, jsme v pohodě, komfort, luxus... Být pořád v komfortní zóně je sice pohodlné, ale nevede to k žádnému pokroku. A takhle to v životě nechodí.

Když před mnoha lety v oceánech vesele bujel život, ryby a všelijaká jiná stvoření se v něm proháněla sem a tam. Pro všechny to musel být ráj. Všechno znali, jídla spousta, pohoda, klídek – zkrátka *komfortní zóna*. Když ale začaly oceány vysychat a nějaké ty ryby se dostaly na souš – rozhodně asi nebyly happy. Nejen že byly asi naštvané, mrzuté, smutné – mnohé dokonce vyhynuly. Ale pozor! Některé to nevzdaly. Přizpůsobily se. Řekly si – to dáme, nevzdáme to. A daly. Jednoduché to nebylo a taky to trvalo, ale naučily se spoustu nových věcí a život se mohl posunout a začít bujet na souši.

Když před 14 miliony lety v africkém pralese opice vesele skákaly z větve na větev, všude bylo plno jídla, stromů – pohoda, klídek – zkrátka *komfortní zóna*. Ale bacha! Změnilo se podnebí, stromy vystřídala tráva. Opice asi dost nadávaly. A mnohé zkrátka vyhynuly. Ale některé - to nevzdaly. Přizpůsobily se, řekly si – to dáme a ... naučily se chodit po dvou nohách. Tak nějak se to asi celé posunulo a mohl vzniknout člověk.

No a do třetice: když začal řídit covid a zavřeli školy, úplně nejšťastnější jsme asi nebyli. Někdo asi ze začátku ano, ale většina ne. A řeknu vám, učitelé na tom byli úplně stejně. Žádná *komfortní zóna*, žádné teplíčko, jistota, pohodička – vůbec ne. Hrůza!! (*Discord? Teamsy! online, halo' kdo je připojený? Jak to, že se ti to seká? Nemáš zapnutý mikrofon! Vypni si mikrofon! Pomalý internet? Rozbitý notebook? Slyšíme se?*) Možná si někdo řekl – to nedám. Ale spousta učitelů, dětí a rodičů to nevzdali. Přizpůsobili se a mnoho jsme se všichni naučili. A svět se pohnul zase o kousek dál.

No a ta naše Velryba na souši – to bude něco podobného. Nešlo všechno hladce – prvně se odhlasovalo, pak byly připomínky, kdosi

byl mrzutý, někdo to chtěl vzdát. Žádná *komfortní zóna* – bylo to dost nepříjemné. Ale pak si někdo řekl, že Velrybu na souši jen tak nedá, že nepodlehne prvním nezdarům a proto ji teď můžete držet v ruce.

Takže, milá Velrybo na souši – právě jsi vyšla ze své *komfortní zóny*. A nejsi sama – s tebou je celá redakční rada. Nic jednoduchého – muset se dohodnout, překonat lenost, splnit, co jsem slíbil, dodat příspěvek do termínu... ale přeju nám všem, aby se Velryba na souši mnohému naučila. A naučila to i nás. Aby se svět mohl zase někam posunout.

Martina Zíková

Zajímaví lidé

Význam názvu časopisu

„Záleží na tom, z jakého úhlu se člověk na název Velryba na souši dívá“

Rozhovor s Jolanou Drhovskou

Jak Tě název napadl?

„Název prvotně neměl žádný zvláštní význam. Byl vymyšlený prakticky ze srandy.“

Co název znamená?

„Pokud bych se měla nad touto otázkou zamyslet, nejspíš bych řekla, že velryba by znázorňovala velkou novou věc, která se právě začíná. Souš by znamenala složitý a dlouhý rozjezd. Založit nový časopis není/ nebude nic lehkého. Název Velryba na souši mi přijde hravý, ale zároveň je v něm slyšet určité úsilí. Určitě nebyl myšlen nijak smutně, ačkoliv tak někomu může připadat. Záleží na tom, z jakého úhlu se na to člověk dívá.“

Co může název časopisu přinést?

„Název je poměrně tvárný. Časopis se od něj může odrazit a vytvořit na něj různé povídky či omalovánky. Skvěle by se na něj vymýšlel ko-

miks na pokračování. Komiks by mohl být prakticky nekonečný, záleželo by čistě na fantazii autora. Mohly by se v něm objevovat příběhy, jak velryba putovala souši, přičemž je spousta dobrodružství, která může zažít. Pokud by došly nápady, co může zažít na souši, mohla by se přesunout zpět do vody a takhle dál a dál. Časem se velryba může stát něčím jako „maskotem“ časopisu.“

Luďmila Kozlová a Matěj Hnízdil

Vtipy pro velryby

Plují dvě velryby v moři a najednou nad nimi propluje ponorka.

„Viděla jsi to? Co to bylo?“ povídá jedna.

„Ále, nic zvláštního, jenom lidi v konzervě.“

„Pane, tady můžete chytat ryby jen na rybářský lístek!“

„Možná máte pravdu, ale na červíky berou lépe.“

Rybář ulovil velkého kapra.

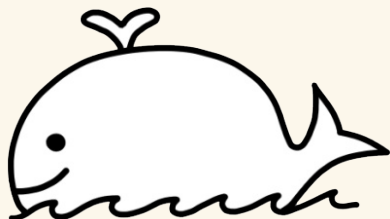
„Jsi pěkný,“ promlouvá k němu, *„odnesu tě domů na oběd!“*

Nato se ozve kapr: *„Děkuji, už jsem obědval. Nemohli bychom jít raději do kina?“*

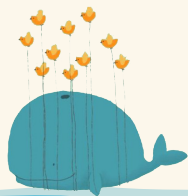
Potkají se dva rybáři a jeden druhému říká: „*Tuhle jsem chytil kapra a rozhodl se, že ho naučím žít na suchu. Nejdřív jsem ho vyndal z vany na půl hodiny, potom na hodinu a tak dál, až uměl žít na suchu.*“

„*A mohl bys mi toho slavného kapra ukázat?*“ ptá se druhý.

„*Bohužel ne, před nedávnem mi spadl do vědra a utopil se.*“

Markéta Škorpilová

Okénko udržitelnosti

Každý z nás může chránit velryby

Proč bychom měli velryby chránit?

Velryby jsou ohromující kytovci, kteří fascinují mnoho lidí. Jak tím, že jsou obrovské a jejich tělesné funkce jsou k neuvěření, tak i tím, že jsou velmi hodné. Existuje mnoho milých příběhů, jak velryby pomohly lidem. Například vylovily mobil, který jim do vody upadl. Jednou dokonce keporak zachránil potápějící se paní před číhajícím žralokem.

Těmito příběhy a svou lidskostí si nás velryby získaly. Je samozřejmě důležité chránit jakýkoliv druh, protože ekosystémy v přírodě jsou nastavené tak, že jakmile jeden článek vypadne, ztíží se celá jeho funkce a to je dobrý důvod, proč se k organizmům chovat šetrně.

Čím jsou velryby ohroženy?

V posledních letech se tito mořští savci stali obětí mnoha rybářů, kteří se chtěli chlubit majestátním úlovkem. Pokud se budeme zabývat vůbec největším živočichem na planetě plejtvákem obrovským, zjistíme, že se nadměrným lovem jejich počet snížil z původních 250 000

na pouhých 10 000 kusů. Naštěstí je stanoven zákaz lovu těchto ohromujících bytostí, ale některé státy (např. Japonsko) ho nerespektují a vesele velryby loví. Tato opatření rozhodně pomohla, ale není to ideální. Určitě existuje i mnoho dalších faktorů, které velryby ohrožují, a my je můžeme ovlivnit!

Jak mohu velryby chránit?

Jako další obyvatelé moří a oceánů se velryby živí krillem (viz. obrázek). To jsou miniaturní koryši, kteří jí plankton. Problémem však je, že oceán vstřebává velké množství oxidu uhličitého, který vypouštíme z továren nebo jízdou autem. Oceány nám tedy hodně pomáhají ochlazovat podnebí, jenže čím víc oxidu uhličitého v oceánu, tím je kyselejší a kyselost vadí právě třeba planktonu, který potom mnohem pomaleji roste. Tím může velrybám pomalu mizet potrava. I jakékoliv další znečištění, jako jsou často zmiňované odpady, velryby ohrožují. A jelikož v přírodě souvisí všechno se vším, tak velrybám ulehčíme život nejen tím, že se budeme snažit produkovat méně odpadu a méně jezdit autem, kupovat zbytečné výrobky atd., aby nebyly oceány tak kyselé, ale pomůžeme jim jakýmkoliv šetrnějším chováním k přírodě. A jak se můžu chovat šetrněji? No, to se právě v této rubrice můžete každý měsíc dozvídat!

Bonus:

Odkaz na video keporkaka zachraňujícího potápěčku před žralokem:

<https://www.facebook.com/thedodosite/videos/1622309284570407/?t=1>

Ludmila Kozlová

Malovací okénko

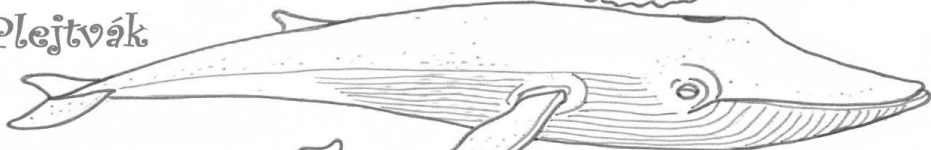
Narval

Keporkak

Plejtvák

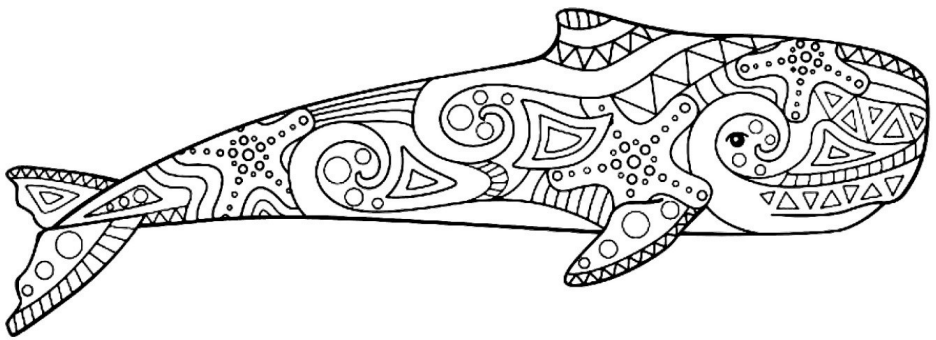
Velryba
grónská

Vorvaň

Kosatka

Maxim Zika

Cestování kolem zvířat

Zvíře: Velryba

Velryba je mořský savec z řádu kytovci (Cetacea). Patří mezi největší živočichy žijící na Zemi. Živí se planktonem. Předkové velryb byli čtvernozí savci, žijící na souši v blízkosti vodních toků, kteří se postupně adaptovali na život ve vodě.

Zpravidla se jako velryby označují příslušníci podřádu kosticovců, ale i mnoho ozubených kytovců je označováno jako velryby, zvláště pak velké druhy, jako je kosatka dravá, kulohlavec černý, běluha, narval, vorvaň a další.

Velryba grónská (*Balaenamysticetus*) je kytovec žijící ve studených mořích severní polokoule, kde se zdržuje po celý rok. Patrně se jedná o nejdéle žijícího savce, schopného dožít se 200 a více let. Na rozdíl od většiny kytovců postrádá hřbetní ploutev a může žít i v malých skupinách čítajících asi 14 jedinců. První se o něm zmínil švédský přírodovědec Carl Linné ve své publikaci *Systema Naturae* (10. vydání, rok 1758). Mezinárodní svaz ochrany přírody určil druh za málo dotčený.

Velryba černá (*Eubalaenaglabialis*) je kytovec dorůstající délky okolo 14,5 metrů, z čehož hlava zabírá $1/4$ – $1/3$, stejně tak rozpětí ocasní ploutve dosahuje asi $1/3$ délky těla. Pohlavní dimorfismus není tolik výrazný jako u jiných kytovců, přesto je samice trochu větší. Váží okolo 40 tun. Má proti jiným kytovcům dlouhé a široké hrudní ploutve, zatímco hřbetní ploutev vůbec nemá. Jsou pro ní typičtí parazitická korýši, kteří žijí na výstupcích hlavy. Živí se planktonem a krilem. Mezinárodním svazem ochrany přírody je vedená jako kriticky ohrožená (2020), v přírodě žije asi 200 až 250 dospělých jedinců.

Velryba jižní (*Eubalaena australis*) je robustní kytovec z čeledi velrybovití, který se vyskytuje v jižních částech oceánů jižní polokoule. Jedná se o migrační druh – letní měsíce většinou tráví sběrem potravy v jižních částech svého areálu u hranic s Jižním oceánem, na zimu se stahuje do severnějších, o něco teplejších oblastí jako je západní Austrálie, novozélandské subantarktické ostrovy, břehy Jižní Ameriky

(hlavně Argentina, Chile, Brazílie) a vody kolem jižní Afriky (hlavně Jihoafrická republika, Namibie, Mozambik, Madagaskar).

Eva Kubičková

Recepty na dobroty

Domácí mléčné řezy nejen pro děti

Znáte mléčné řezy? Ještě aby ne! Děti je milují, dříve jich byla díky reklamám doslova plná televize a každý je chtěl ochutnat.

SUROVINY

PIŠKOT:

žloutky 5 ks

bílky 5 ks

cukr krupice 6 lžic

polohrubá mouka 5 lžic

kakao 3 lžice

špetka soli

olej 1 lžice (na potření pečícího papíru)

NÁPLŇ:

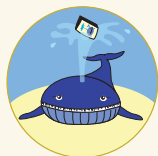
tvaroh v papíru 1 ks

mascarpone 1 balení

smetana ke šlehání (40%) 200 ml

med 3–4 lžice (případně moučkový cukr či jiné sladidlo)

Tomáš Voráček

Velryba na souši

Vydává: Montessori základní škola Prachatice,
Národní 1018, 383 01 Prachatice

E-mail: velrybanasousi@seznam.cz

Šéfredaktorka: Šanti Justová

Poradkyně: Kateřina Borovková

Redakce: Maxim Zíka, Jakub Kadlec, Matěj Hnízdil,
Ludmila Kozlová, Eva Kubičková, Markéta
Škorpilová, Martin Pozniak, Václav potužník,
Tomáš Voráček

Grafická úprava a sazba: Jolana Drhovská

Toto číslo bylo předáno do tisku 24. 5. 2021.